

Nghiên cứu ứng dụng hoa văn nhằm nâng cao chất lượng dạy học môn Phương pháp thiết kế lịch cho ngành Đồ họa Trường Đại học Kiến trúc Hà Nội

Chu Thị Kim Ngân

ThS. Trường Đại học Kiến trúc Hà Nội

Received: 10/10/2024; Accepted: 18/10/2024; Published: 28/10/2024

Abstract: Patterns play an important role in graphic design, especially in calendar design, as they provide aesthetic value while reflecting the unique characteristics of Vietnamese culture. The presence of patterns in calendars not only enhances artistic value but also contributes to the preservation and transmission of national cultural identity. Currently, throughout the country, many universities and training centers focus on applied arts, with graphic design being one of the core fields. Therefore, research on patterns and creative practice in calendar design is essential to help students understand the values of both traditional and modern cultures.

Keywords: Patterns, calendar, traditional culture, art, applied arts education.

1. Đặt vấn đề

Việc tích hợp hoa văn (HV) vào giảng dạy thiết kế lịch giúp sinh viên (SV) ngành Đồ họa (ĐH) phát triển khả năng sáng tạo, tôn vinh giá trị văn hóa truyền thống và ứng dụng kiến thức vào thiết kế thực tiễn. Điều này không chỉ làm phong phú nền tảng thẩm mỹ mà còn chuẩn bị cho SV đáp ứng nhu cầu thị trường trong bối cảnh công nghiệp văn hoá phát triển mạnh mẽ. Bên cạnh đó, HV còn vai trò quan trọng trong thiết kế lịch bởi vì nó không chỉ đơn thuần là yếu tố trang trí mà còn mang giá trị văn hóa và nghệ thuật sâu sắc. Việc ứng dụng HV trong thiết kế lịch giúp truyền tải những giá trị văn hóa đặc trưng, đồng thời tạo nên sự kết nối giữa quá khứ và hiện tại; HV không chỉ là một phần của ngôn ngữ thiết kế, mà còn là cầu nối giữa nghệ thuật và đời sống.

Với mục tiêu là xác định các phương pháp tối ưu trong việc ứng dụng HV vào giảng dạy thiết kế lịch. Qua đó, có hướng cải thiện chất lượng học tập, đồng thời thúc đẩy tư duy sáng tạo cho SV ngành ĐH trong quá trình tiếp cận nghệ thuật truyền thống.

Trong hoạt động dạy học, GV thường đặt ra các câu hỏi như: *Làm thế nào để ứng dụng hoa văn giúp nâng cao chất lượng dạy và học môn thiết kế lịch?* Đó là tập trung vào việc khám phá cách ứng dụng HV trong giảng dạy thiết kế lịch nhằm nâng cao chất lượng dạy và học. Cụ thể, sẽ tìm hiểu những PP sử dụng HV có thể thúc đẩy khả năng tư duy sáng tạo, tính thẩm mỹ và sự hứng thú của SV ngành ĐH.

Những PP nào là tối ưu để sinh viên có thể khai thác và sử dụng HV trong thiết kế? Tiếp theo là xác

định các PP tối ưu giúp SV ngành ĐH khai thác và ứng dụng HV một cách hiệu quả trong thiết kế. Việc này bao gồm các kỹ thuật sáng tạo, nguyên tắc sử dụng hình ảnh truyền thống và hiện đại và cách phát triển phong cách cá nhân trong thiết kế lịch.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Tổng quan vấn đề nghiên cứu

Hoa văn có lịch sử phát triển lâu đời, đóng vai trò quan trọng trong các sản phẩm thiết kế trên thế giới và tại Việt Nam. Trên thế giới, HV thường phản ánh bản sắc văn hóa và tư duy mỹ thuật của từng vùng miền, từ họa tiết hình học, hoa lá, đến các yếu tố biểu tượng dân gian. Tại VN, hoa văn mang đậm dấu ấn văn hóa dân tộc, thể hiện qua các hình ảnh như hoa sen, chim hạc và các họa tiết truyền thống khác, tượng trưng cho sự hài hòa, thiêng liêng và gắn kết với thiên nhiên. Việc nghiên cứu sâu về lịch sử và ý nghĩa HV góp phần nâng cao giá trị văn hóa trong thiết kế đương đại.

Nhiều nghiên cứu đã đề cập đến vai trò của HV trong dạy học, đặc biệt là trong việc phát triển tư duy sáng tạo và khả năng biểu đạt cá nhân của SV. Các trường nghệ thuật trên thế giới đã có những cách tiếp cận sáng tạo trong việc tích hợp HV vào chương trình giảng dạy, nhấn mạnh cả về mặt kỹ thuật và ý nghĩa văn hóa. Một số trường đào tạo SV không chỉ về KN tái hiện HV mà còn về cách sáng tạo, biến đổi và cá nhân hóa chúng, phù hợp với ngữ cảnh hiện đại. Những nghiên cứu này đã tạo nền tảng cho các PP giảng dạy đa dạng, từ nghiên cứu lý thuyết đến thực hành thực tiễn, giúp SV lĩnh hội sâu sắc hơn về HV trong thiết kế.

HV đóng vai trò quan trọng trong việc phát triển tư duy sáng tạo của SV ngành thiết kế, góp phần không nhỏ trong việc rèn luyện tư duy thẩm mỹ và khả năng sáng tạo. Thông qua việc nghiên cứu và áp dụng HV, SV không chỉ nâng cao KN về hình thức và màu sắc mà còn hiểu sâu sắc hơn về ý nghĩa văn hóa, giá trị lịch sử mà HV truyền tải. Hoa văn cũng tạo ra sự đa dạng trong phong cách và ngôn ngữ thiết kế, giúp SV tự do sáng tạo, phát triển khả năng cá nhân hóa và mở rộng ý tưởng, từ đó tạo ra các sản phẩm thiết kế mang dấu ấn cá nhân và văn hóa.

2.2. Phương pháp nghiên cứu

2.2.1. PP thu thập dữ liệu

PP nghiên cứu bao gồm ba giai đoạn chính: phỏng vấn, khảo sát, và phân tích mẫu. Đầu tiên, phỏng vấn GV các môn thiết kế đồ họa nhằm thu thập quan điểm chuyên môn về tầm quan trọng và PP tích hợp hoa văn trong giảng dạy. Tiếp theo, tiến hành khảo sát SV ngành ĐH để tìm hiểu nhận thức, hứng thú và những thách thức họ gặp phải khi áp dụng HV trong thiết kế lịch. Cuối cùng, tiến hành phân tích mẫu các thiết kế lịch có sử dụng HV nhằm đánh giá sự sáng tạo, hiệu quả thẩm mỹ và mức độ thể hiện bản sắc văn hóa trong các thiết kế này.

2.2.2. PP quan sát và phân tích sản phẩm thiết kế của SV

PP quan sát và phân tích sản phẩm thiết kế của SV tập trung vào việc đánh giá các yếu tố sử dụng hoa văn trong các thiết kế lịch. Các sản phẩm được phân tích về mặt thẩm mỹ, tính sáng tạo, và mức độ truyền tải văn hóa thông qua HV. PP này giúp xác định cách SV ứng dụng HV trong thiết kế, từ đó làm rõ các yếu tố tác động của HV đến bố cục, màu sắc và phong cách chung của sản phẩm. Qua việc đánh giá này, nghiên cứu cung cấp cái nhìn sâu sắc về vai trò của HV trong việc hình thành phong cách cá nhân và phát triển tư duy sáng tạo của SV.

2.2.3. PP thử nghiệm giảng dạy

PP thử nghiệm giảng dạy bao gồm việc triển khai các bài giảng mẫu về thiết kế lịch với nội dung tích hợp HV truyền thống và hiện đại. Qua các buổi học thử, SV được hướng dẫn và thực hành việc sử dụng hoa văn trong các sản phẩm thiết kế lịch. Sau mỗi buổi học, phản hồi từ sinh viên về hiệu quả và mức độ hứng thú với PP giảng dạy sẽ được thu thập và phân tích. Đồng thời, ý kiến từ GV cũng được đánh giá để kiểm chứng tính khả thi và mức độ hiệu quả của PP. PP này giúp xác định mức độ tác động của việc ứng dụng hoa văn trong việc nâng cao chất lượng giảng dạy và học tập môn thiết kế lịch.

2.3. Thực hành và ứng dụng HV trong giảng dạy thiết kế lịch

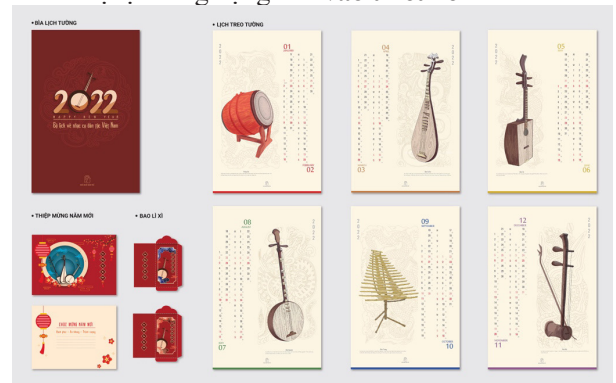
2.3.1. Phân tích HV truyền thống và hiện đại

Việc phân tích HV truyền thống và hiện đại trong giảng dạy thiết kế lịch mang đến sự hiểu biết toàn diện về các giá trị văn hóa và mỹ thuật. HV truyền thống như họa tiết hoa lá, động vật và các họa tiết dân gian không chỉ phản ánh lịch sử và bản sắc văn hóa mà còn giúp SV nắm vững nền tảng mỹ thuật truyền thống. Bên cạnh đó, các yếu tố HV hiện đại mang tính tối giản, hình học và sáng tạo về màu sắc cũng đóng vai trò quan trọng, giúp SV thích ứng với xu hướng thiết kế mới. Sự kết hợp giữa hai loại HV này là yếu tố quan trọng để xây dựng phong cách thiết kế lịch vừa mang đậm bản sắc dân tộc vừa bắt kịp xu hướng hiện đại.

2.3.2. Các kỹ thuật sử dụng HV trong thiết kế lịch

Trong giảng dạy thiết kế lịch, các kỹ thuật sử dụng HV đóng vai trò quan trọng trong việc nâng cao chất lượng thẩm mỹ và sáng tạo của sản phẩm. Kỹ thuật bố cục giúp SV sắp xếp HV một cách hợp lý, tạo sự cân đối và hài hòa trong từng trang lịch. Phối màu là kỹ thuật quan trọng để làm nổi bật hoa văn, đảm bảo sự hài hòa giữa các gam màu và giữ vững tính thẩm mỹ tổng thể. Kỹ thuật tạo nhịp điệu giúp các chi tiết HV được phân bố nhịp nhàng, dẫn dắt ánh nhìn và tạo sự thu hút liên tục. Những kỹ thuật này giúp SV linh hoạt sáng tạo và áp dụng hoa văn một cách hiệu quả.

Ví dụ lịch ứng dụng HV vào thiết kế

Bài tập Môn thiết kế lịch - SVTH: Nguyễn Quang Huy và Phùng Bảo Ngọc - 19ĐH3 – Bộ môn Đồ họa - Trường Đại học Kiến trúc Hà Nội.

Lịch của TVSI 2021 do S-River TK

2.4. Đánh giá và thảo luận

2.4.1. Hiệu quả của ứng dụng HV trong học tập

Việc ứng dụng HV vào môn PP thiết kế lịch đã mang lại những hiệu quả tích cực trong phát triển tư duy và KN của SV. Thông qua các bài học tích hợp hoa văn, SV được tiếp cận không chỉ với nền tảng văn hóa mà còn rèn luyện tư duy thẩm mỹ và khả năng sáng tạo trong thiết kế. HV với tính phức hợp và sự phong phú trong họa tiết, giúp SV phát triển khả năng tư duy đa chiều, nâng cao sự linh hoạt trong việc lựa chọn và kết hợp các yếu tố thiết kế. Các KN thẩm mỹ cũng được nâng cao khi sinh viên thực hành bố cục, cân bằng màu sắc và lựa chọn chi tiết phù hợp với nội dung thiết kế. Nhờ đó, SV không chỉ đạt được thành tựu về mặt kỹ thuật mà còn có cơ hội trau dồi cảm quan nghệ thuật, góp phần làm phong phú thêm phong cách thiết kế cá nhân.

2.4.2. Phản hồi từ sinh viên và GV

Phản hồi từ SV và GV cho thấy rằng việc ứng dụng HV trong giảng dạy thiết kế lịch đã đem lại nhiều lợi ích nhưng cũng đi kèm với một số thách thức. Đa phần SV cho rằng HV giúp kích thích sáng tạo và mang lại chiều sâu văn hóa cho các thiết kế, giúp họ hiểu rõ hơn về các yếu tố thẩm mỹ và giá trị văn hóa VN. Bên cạnh đó, GV nhận xét rằng PP giảng dạy này giúp SV dễ dàng tiếp cận với kiến thức thiết kế và áp dụng vào thực tiễn một cách hiệu quả. Tuy nhiên, một số thách thức cũng được ghi nhận, chẳng hạn như SV gặp khó khăn trong việc kết hợp hoa văn truyền thống vào các thiết kế hiện đại mà không làm mất đi tính thẩm mỹ, hoặc cần thêm thời gian để thực sự làm chủ các KN này. Từ đó, các GV đã đề xuất việc linh hoạt hơn trong PP dạy và cung cấp thêm các ví dụ ứng dụng thực tế để hỗ trợ SV.

2.4.3. Khó khăn và hạn chế

Việc triển khai giảng dạy HV trong thiết kế lịch gặp phải một số khó khăn và hạn chế đáng kể. Trước tiên, nguồn tài liệu chuyên sâu về hoa văn VN phục vụ cho lĩnh vực thiết kế đồ họa hiện còn hạn chế, khiến GV và SV gặp khó khăn trong việc nghiên cứu và ứng dụng HV một cách có hệ thống. Thêm vào đó, KN phân tích và hiểu sâu về hoa văn của SV vẫn chưa được phát triển đồng đều, đặc biệt là trong việc nhận diện các đặc trưng văn hóa và phong cách của từng loại HV. Điều này dẫn đến tình trạng áp dụng HV thiếu cân nhắc, có thể ảnh hưởng đến tính thẩm mỹ và ý nghĩa văn hóa trong các thiết kế. Hơn nữa, một số SV gặp khó khăn khi sáng tạo với HV mà vẫn giữ được sự tinh tế và sự hiện đại trong tác phẩm, đòi hỏi GV phải cung cấp thêm thời gian và hướng dẫn bổ sung.

3. Kết luận

Ứng dụng HV trong giảng dạy môn thiết kế lịch giúp nâng cao chất lượng học tập và phát triển tư duy sáng tạo cho SV ngành ĐH. Qua quá trình phân tích và đánh giá, kết quả cho thấy rằng HV không chỉ đóng vai trò là yếu tố trang trí mà còn là phương tiện truyền tải giá trị văn hóa và thẩm mỹ đặc trưng. SV thông qua việc ứng dụng HV đã nâng cao KN sáng tạo và khả năng tư duy thiết kế, đồng thời phát triển nhận thức sâu sắc hơn về văn hóa dân tộc. Những bài giảng tích hợp HV cũng tạo điều kiện cho SV làm quen với các xu hướng thiết kế hiện đại, giúp họ hiểu rõ vai trò của HV trong việc tạo ra các sản phẩm đồ họa vừa có tính nghệ thuật cao vừa mang đậm bản sắc văn hóa.

Để tăng cường hiệu quả ứng dụng HV trong dạy học, nghiên cứu đề xuất một số PP giảng dạy và tài liệu hỗ trợ cho GV. Trước hết, việc phát triển các giáo trình chuyên biệt về HV, với nội dung vừa bao quát lịch sử, ý nghĩa văn hóa vừa cung cấp kỹ thuật thiết kế hiện đại, sẽ giúp SV có nền tảng kiến thức sâu rộng hơn. Ngoài ra, các hoạt động học tập trải nghiệm như việc thực hành phân tích và tái tạo HV truyền thống, kết hợp với các dự án sáng tạo cá nhân và nhóm, có thể giúp SV áp dụng lý thuyết vào thực tế. Việc cung cấp TLTK đa dạng từ các nền văn hóa khác nhau, kèm theo các tài nguyên số, cũng là giải pháp hữu ích cho SV trong việc nghiên cứu và khai thác các xu hướng thiết kế hoa văn. Các đề xuất này không chỉ hỗ trợ GV trong giảng dạy mà còn khuyến khích SV tiếp cận, ứng dụng HV một cách sáng tạo và chuyên sâu hơn.

Hướng nghiên cứu tiếp theo có thể tập trung vào việc khám phá các yếu tố nghệ thuật khác trong thiết kế lịch, chẳng hạn như màu sắc, bố cục... nhằm mở rộng hiểu biết về những yếu tố này trong việc truyền tải văn hóa. Đồng thời, các nghiên cứu có thể tiếp cận mới trong việc khai thác văn hóa VN, không chỉ giới hạn ở HV mà còn ở những biểu tượng văn hóa khác như hình tượng dân gian, truyện kể truyền thống và giá trị thẩm mỹ địa phương. Điều này sẽ giúp xây dựng chương trình giảng dạy đồ họa phong phú, hỗ trợ SV kết hợp văn hóa và sáng tạo vào các sản phẩm thiết kế đồ họa một cách hiệu quả.

Tài liệu tham khảo

1. Trần Thị Biên (2021), *Mô típ mây trong mỹ thuật truyền thống Việt Nam*, NXB Mỹ thuật. Hà Nội
2. Nguyễn Du Chi (2003), *Hoa văn Việt Nam (từ thời tiền sử đến nửa đầu thời kỳ phong kiến)*, NXB Mỹ thuật. Hà Nội
3. Nhiều tác giả (2000), *Bản rập họa tiết Mỹ thuật Cổ Việt Nam*, Trường ĐH Mỹ thuật Hà Nội - Viện Mỹ thuật. Hà Nội